

lauantai 5.7.2025
aamuseurat klo 8.30
Katri Viitaniemi

Pimeydessäkin Jumala katsoo kohti

Jos minua pyydetäisiin sulkemaan silmäni ja muistelemaan lapsuuden kesiä, ensimmäisten kuvien joukossa näkisin varsinaissuomalaisen sokerijuurikaspellon. Jokakesäinen automatka mummin ja papan mökille Perniöön kulki juurikaspeltojen halki. Rehevää vihreää aaltoili tien molemmilla puolilla lapsen silmän kantamattomiin. Kuin meren halki olisimme ajaneet.

Mökillä käytiin harvoin syksyllä, ja siksi taisin lapsena kuvitella, että sokerijuurikasta viljellään kauniiden vihreänä helottavien lehtien vuoksi, kuin salaattia. Kun sitten ensimmäistä kertaa näin juurikkaan sadonkorjuuta, muistan jopa järkyttyneeni. Alastomien peltojen reunat olivat täynnä valtavia kekoja, tonneittain jotain rumia, tymeän värisiä muhkuroita odottamassa kuljetusta sokeritehtaalle. Näky ei ollut enää kaunis, vaan ankea. Maan alta oli kaivettu esiin jotain, jota en olisi halunnut nähdä. Olisin halunnut painaa kaiken oudon takaisin maan alle ja taikoa tilalle vihreyden. Teki mieli kääntää katse pois, sulkea silmät ja muistella kesää.

Pettymyksen kautta opin, että kasvin arvokas osa olikin piilossa maan alla kehittyvä ruma möhkäle – ei se auringossa kylpevä hehkuvan vihreä ja houkutteleva lehdykkä. Mutta miten monta kertaa sen jälkeenkin olen halunnut kääntää katseeni pois nähdessäni jotain, jota en haluaisi nähdä. Ja miten hidasta onkaan ollut oppia, että usein juuri se, jonka yritän painaa maan alle, on tarkoitettu nähtäväksi. Juuri sitä tulisi katsoa suoraan kohti.

Kun runoilija Helvi Juvonen 1940-luvulla oli psyykkisen sairautensa vuoksi hoidettavana Veikkolan parantolassa, hän kirjoitti siellä runon nimeltä Myyrä. Siinä hän samastaa itsensä luontokappaleeseen, joka elää koko elämänsä maan alla, pimeässä.

Maan alla eläminen tarkoitti Helvi Juvoselle jotain hyvin konkreettista. Hän eli elämänsä piilossa. Ei hän itse niin valinnut, mutta sinne hän joutui painetuksi. Hän ei väistellyt katseita, mutta katseet väistelivät häntä. Mielen sairaus oli tabu. Sairastunutta kohti ei mielellään katsottu. Paikkaa valossa ei haluttu suoda myöskään heille, jotka Juvosen tavoin kuuluivat seksuaalivähemmistöihin.

Kun Juvonen kirjoitti eräässä runossaan katakombeihin pakotetuista vainotuista ihmisistä, hän tarkoitti näillä muutakin kuin varhaisia kristittyjä. Hänen kokemusmaailmassaan vainotut olivat heitä, joita katseet väistelivät. Vähemmistöihin kuuluvia tai psyykkisesti sairaita, tai muista syistä erilaisiksi, ja siksi vähemmän arvokkaiksi koettuja.

Sorto ja syrjintä ei aina ole jotain aktiivista toimintaa. Yksinkertaisimmillaan se on sitä, että jätetään toimimatta, jätetään näkemättä, jätetään katsomatta kohti. Tällaista syrjintää Helvi Juvonenkin koki.

Hän oli kuitenkin toiveikas ja kirjoitti: "Katakombeihin pakotetut / kenties kerran nousevat valoon." Hän halusi jaksaa uskoa, että ajat muuttuvat ja vaino loppuu, että jokaista ihmistä vielä joskus katsotaan suoraan kohti.

Maanalaisessa pimeydessään runoilija löysi lohdutusta uskosta Jumalaan. Jumalan hän pyysi mukaansa, kun joutui suljetuksi mielisairaalaan. Ja vaikka ihmiset eivät häntä ja hänen rakkauttaan aina hyväksyneet, hän ei epäillyt, etteikö Jumala hyväksyisi. Yhdessä rakastettunsa kanssa hän luki Raamattua, ja löysi sen sivuilta rauhan, armon ja rakkauden sanoman.

Psalmista 139 he lukivat: "Äitini kohdussa olet minut punonut, sinun silmäsi näkivät minut jo idullani." Jumala oli katsonut heitä kohti ennen kuin yksikään ihminen. Jumala oli nähnyt heidät jo ennen heidän syntymäänsä. Jumala oli luonut heidät juuri niiksi ihmisiksi, joita he olivat.

Maan alla kasvavat sokerijuurikkaat ja pimeydessä elävät maamyyrät todistavat Jumalasta. Ne todistavat siitä, että pimeys ei ole samaa kuin kuolema. Pimeys on elämän edellytys. Pimeydessä sokerijuurikas paisuttaa juurensa siksi arvokkaaksi ravinnoksi, jota varten sitä viljellään. Pimeydessä maamyyrä eli kontiainen synnyttää, ruokkii ja kasvattaa poikasensa. Myös ihminen saa alkunsa pimeydessä, kuten Psalmi 139 kertoo: "Minä olen saanut hahmoni näkymättömissä, muotoni kuin syvällä maan alla".

Pimeydessä Jumala tekee luomistyötään. Ihmistä Jumala ei kuitenkaan ole tarkoittanut jäämään pimeyteen. Yhdenkään ihmisen paikka ei ole maan alla. Me voimme kyllä painaa vääränlaisina pitämiämme ihmisiä maan alle, pimeyteen, mutta silloin painamme sinne myös Jumalan.

Miten syvälle tahansa ihminen on tullut painetuksi, Jumala on yhtä syvällä – ja vielä syvemmällä, kannattelemassa alas painettua. Voimme viedä toisiltamme mahdollisuuden nähdäksi tulemiseen. Voimme olla suomatta katsetta jollekin lähimmäisellemme. Mutta Jumalan katsetta emme millään toimilla voi toisiltamme viedä. Jumala katsoo kohti pimeydessäkin, eikä hän katso syyttäen tai tuomiten vaan ainoastaan rakastaen. Ja kun maan alle pakotetut nousevat valoon, Jumala nousee heidän kanssaan.